

Leśnodorski, Bogusław

XIV Międzynarodowy Kongres Historii Nauki. Tokio-Kioto 19-27 sierpnia 1974 r.

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 20/1, 169-171

1975

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.



XIV MIĘDZYNARODOWY KONGRES HISTORII NAUKI

TOKIO — KIOTO 19—27 SIERPNIĄ 1974 R.

Udział przedstawicieli Polski w XIV Międzynarodowym Kongresie Historii Nauki, zorganizowanym w Japonii, nie był tak liczny jak na poprzednich trzech kongresach: w Polsce, Francji i w Związku Radzieckim. A przecież nasze uczestnictwo w pracach kongresowych i w wytyczaniu dalszych perspektyw było daleko większe, niż wskazywałyby na to liczba uczestników.

Tym razem w skład delegacji polskiej wchodziło 6 osób, a mianowicie: prof. Jerzy Dobrzycki, prof. Włodzimierz Hubicki, prof. Bogusław Leśnodorski, prof. Ignacy Malecki, prof. Eugeniusz Olszewski i prof. Irena Pietrzak-Pawłowska. Zgodnie z dotychczasową praktyką, do publikacji kongresowych, obejmujących streszczenia referatów i komunikaty, nadesłało swe tezy także kilkunastu innych polskich historyków nauki.

Kongres otwierał referaty plenarne: dyskusyjne i kontrowersyjne prezydenta Międzynarodowej Akademii Historii Nauki, prof. Willy Hartnera (RFN), *The Humanistic Aspect of Science* oraz znakomity referat prof. Hideki Yukawa *Hundred Years of Science in Japan*.

Obrazy sekcyjne Kongresu, obejmujące referaty i dyskusję nad nimi, toczyły się w dziesięciu sekcjach. Były to kolejno:

Sekcja I: Nauka i technika w starożytności, średniowieczu i w czasach renesansu.

Sekcja II: Historia matematyki.

Sekcja III: Historia fizyki i astronomii.

Sekcja IV: Historia chemii (wraz z farmakologią).

Sekcja V: Historia nauk biologicznych (wraz z medycyną i naukami rolniczymi).

Sekcja VI: Historia nauk o Ziemi.

Sekcja VII: Historia techniki i inżynierii.

Sekcja VIII: Nauka i społeczeństwo.

Sekcja IX: Nauka kultur pozaeuropejskich.

Sekcja X: Ogólne problemy (wraz z naukami społecznymi, naukami o człowieku, filozofią i metodologią nauki).

Bardziej specjalny, ponieważ problemowy charakter miały sympozja, mające jednoczyć przedstawicieli różnych dyscyplin. Przewidziana programem tematyka sympozjów XIV Kongresu była następująca:

Sympozjum I: Nauka i społeczeństwo w Chinach i Japonii.

Sympozjum II: Profesjonalizacja nauki i perspektywy międzynarodowe tego procesu.

Sympozjum III: Podstawowe problemy historiografii matematyki w świetle nowych kierunków badawczych.

Sympozjum IV: Problemy historii współczesnej fizyki.

Sympozjum V: Międzynarodowa konkurencja i współpraca w ważnych odkryciach chemicznych.

Sympozjum VI: Przejęcie teorii chemicznych z ich klasycznego stadium do obecnego.

Symposium VII: Transmisja techniki w XX wieku i jej oddziaływanie na środowisko ludzkie.

Symposium VIII: Przekształcanie się krajów nieinicjujących w inicjujące.

Przedstawiciele delegacji polskiej szczególnie aktywny udział wzięli w obradach sekcji III, IV, VIII i X (tu zabrakło, niestety, zgłoszonego referatu prof. Waldemara Voisé *Historia nauki na rozdrożu*) jak również w sympozjach II i VII. Uczestniczyli także w obradach Zgromadzenia Ogólnego Sekcji Historii Nauki Międzynarodowej Unii Historii i Filozofii Nauki oraz w pracach różnych komitetów i komisji afiliowanych przy tej organizacji.



Przewodniczący Sekcji Historii Nauki Międzynarodowej Unii Historii i Filozofii Nauki, prof. J. Needham, na otwarciu kongresu w dniu 19 sierpnia 1974 r.

Od strony lewej: F. Greenaway i R. Taton, po prawej Y. Ochi

Osobiście wspominałem przede wszystkim dyskusje nad niektórymi problemami, interesującymi mnie ze względu na ogólny rozwój nauk o przeszłości. Dotyczy to np. ciekawych referatów japońskich: Seiki Shia o nowej koncepcji historii świata w ujęciu autora *Eurazji* (*New conception of World History*) i Kaoru Narisada, który przeprowadził interesującą paralelę pomiędzy rozwojem nauki i kultury w Anglii w XVII w. i w Japonii w końcu XIX stulecia (*Scientists in the Age of Social Change: a Comparative Study of 17th Century England and 19th Century Japan*). Niestety, historia nauk humanistycznych i społecznych na Kongresie reprezentowana była w niewielkim stopniu.

Niżej podpisany wziął również udział w spotkaniu redaktorów czasopism poświęconych historii nauki i naukoznawstwa, którego organizatorem był Semen J. Płotkin (ZSRR). Nie brakło tu stwierdzenia, jak dobra jest sytuacja w krajach socjalistycznych, np. w Polsce, gdzie redaktorzy nie muszą troszczyć się o finansową stronę tych wydawnictw. Na spotkaniu tym z uznaniem przyjęto naszą inicjatywę zaproszenia do Komitetu Redakcyjnego „Organonu” przedstawicieli nauki różnych krajów w większej niż dotąd liczbie.

Na zakończenie warto wspomnieć o niektórych wnioskach organizacyjnych i programowych, jakie — już po Kongresie — przyjął Komitet Historii Nauki i Techniki PAN w porozumieniu z Komitetem Naukoznawstwa:

1. Zgodnie z tradycjami należy kontynuować i rozwinąć liczne związki nauki polskiej z Międzynarodową Unią Historii i Filozofii Nauki, także w okresach pomiędzy kongresami i innymi zjazdami międzynarodowymi.

2. Należy zapewnić naszym przedstawicielom we władzach, komisjach i komitetach Unii odpowiednią pomoc ze strony Polskiej Akademii Nauk i Ministerstwa Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki.

3. W Polsce, jak i na płaszczyźnie międzynarodowej, należy pogłębić współdziałanie Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN oraz Komitetu Naukoznawstwa.

4. Zapewnić dalszy rozwój czasopisma „Organon” przez poprawienie regularności jego ukazywania się i odpowiednie poszerzenie tematyki w zakresie czolowych dzisiaj kierunków i problemów nauki światowej.

5. Wpłynąć na przygotowanie bardziej racjonalnego, niż to miało miejsce w Tokio i Kioto, programu następnego kongresu. O ile sympozja XIV Kongresu wyróżniały się dobrze opracowanym programem, to obrady sekcyjne ujawniły znowu, tradycyjny na kongresach międzynarodowych, nadmiar referatów i ich znaczną dowolność. Udział Polski w przygotowaniu następnego kongresu (w Edynburgu w 1977 r.) winien zaznaczyć się większym wyzyskaniem możliwości wpływu na całość programu oraz w opracowaniu odpowiednich referatów, reprezentujących dorobek, postawę metodologiczną i perspektywy naszej nauki w aspekcie porównawczym i interdyscyplinarnym.

Bogusław Leśnodorski

PROBLEMATYKA POLITYKI NAUKOWEJ

Zagadnienia polityki naukowej, a ściślej mówiąc badań nad tą polityką (*Science Policy Studies*), nie koncentrowały się w żadnej z sekcji kongresu, niemniej jednak często pojawiały się w jego obradach, występowały mianowicie: a) w referatach zgłaszanych przez uczestników poszczególnych sekcji, b) w referatach — zamówionych przez organizatorów kongresu — na sympozja problemowe, c) w dyskusji i uchwałach podjętych na Zebraniu Generalnym Sekcji Historii Nauki Międzynarodowej Unii Historii i Filozofii Nauki.

W takim też porządku interesująca nas problematyka przedstawiona została w niniejszym sprawozdaniu.

*

Na około 300 zgłoszonych na kongres referatów sekcyjnych — 14 w całości lub w znacznej części poświęconych było sprawom polityki naukowej. Obok referatów metodologicznych było kilka charakteryzujących rozwój nauki w poszczególnych krajach. Interesujące nas referaty można ułożyć w grupy poświęcone następującym problemom: *badania nad polityką naukową, trendy rozwojowe nauki i gospodarki, teoria pracy naukowej, nauka i społeczeństwo, polityka naukowa w różnych krajach.*

Stan badań nad polityką naukową i ich potrzeby przedstawił w sprawozdaniu Komisji Studiów nad Polityką Naukową jej przewodniczący, D. J. de Solla Price (Stany Zjednoczone)¹. Podkreślił on m.in. znaczenie ulepszenia systemu informacji w tej dziedzinie i jako główny problem wskazał integrację różnego rodzaju polityk. Wyraził też pogląd, że zbyt słaba jest współpraca przedstawicieli socjologii i historii z organizatorami nauki.

Różnicom między polityką naukową w krajach socjalistycznych i kapitalistycznych poświęcony był referat C. Mare (Rumunia). Autor określił, w jaki spo-

¹ O powołaniu tej Komisji w czasie poprzedniego Kongresu Historii Nauki zob. w nrze 2/1972 „Kwartalnika” s. 432.